

Introduktion

Föreliggande nummer av *Retfærd* är tematiskt uppbyggt kring motstridiga tendenser mot ökad decentralisering av rättssystemen i Norden.

Med tillstånd av Jürgen Habermas presenterar *Retfærd* en artikel ur antologin *Die Neue Unübersichtlichkeit*. I artikeln »Civil olydnad – den demokratiska rättsstatens grundbult« går Habermas igenom det civila motståndets olika framträdandeformer och framförallt statsapparaternas reaktioner på dessa framträdandeformer. Hans huvudexempel på civil olydnad är den tyska fredsrörelsen. Den visar tydligt hur protestbilden har förändrats och att dessa hot mot samhället inte är stort och inte motiverar den våldsapparat som statsmakten sätter in. Den våldsapparat som försöker kväva fredsrörelsen är uppbyggd utifrån en hotbild av våldsamma terrorhandlingar. 1980-talets protester har helt andra former för opinionsbildning och skall inte behandlas som uttryck för våldsam extremism. Habermas för in teorier från Ronald Dworkin och John Rawls. I Rawls rättviseteori kan man finna de viktigaste definitionerna för civil olydnad. Habermas framhåller att tyska jurister livligt diskuterar Rawls teori. *Retfærds* läsare får här en möjlighet att utifrån en nordisk horisont testa Rawls tankar. I diskussionen kring begreppsparet legitimitet/legalitet kommer Habermas fram till att om det parlamentariska systemet misslyckas med att tackla sådana utmaningar som berör allas intressen så måste folket ta sig rätten att sätta sig i de styrandes ställe. I sista instans är den demokratiska rättsstaten beroende av legitimitetens väktare.

Carsten M. Henrichsens artikel »Frikommunprojektet – et dansk moderniseringsforsøg« är en positivt kritisk analys av det danska frikommunprojektet, som baserar sig på en lag från 1985. Henrichsen ser projektet såsom ett uttryck för å ena sidan mer eller mindre nödvändiga moderniseringskrav, betingade av socialstatens ökade komplexitet, och å andra sidan som ett uttryck för viljan att via olika typer av självförvaltningslösningar tillgodogöra sig den kreativa potential som finns på den lokala nivån. Hans slutomdöme är likväl tämligen kritiskt: projektet kan möjligen bidra till en bättre resursanvändning

och anpassning av den kommunala verksamheten till de lokala förhållandena, men projektet utgör inte någon verklig bas för en egentlig vidareutveckling (i systemöverskridande riktning) av den offentliga verksamheten. Det mest positiva är, att projektet åtminstone gör kommunerna mera förtroliga med en problemlösningsteknik, som de i vilket fall som helst kommer att vara tvungna att använda i framtiden, dvs. den experimentella trial and error-metoden.

Monika Lindams bidrag »Bräcke som frikommun« är en beskrivning av hur det svenska frikommunprojektet, som stöder sig på en lag från 1984, fungerat i en jämtländsk landsortskommun på 9000 invånare. De hittills uppnådda resultaten förefaller inte vara alltför omstörtande. Men Retfærd har all anledning att följa den vidare utvecklingen av det danska och svenska projektet, som i bästa fall kan peka på en kvalitativt ny utvecklingslinje inom de socialstatliga rättsordningarna. Debatten om den reflexiva rättens utvecklingsmöjligheter kan lämpligen anknytas till de erfarenheter som vi får inom ramen för dessa två projekt.

Den nordiska socialrättens nuläge och framtidsperspektiv inventerades vid en nordisk forskarkurs sommaren 1986. Retfærd publicerar en rapport från kursen av Lars D. Eriksson och ett av de mer intressanta inläggen på kursen nämligen Jens Vedsted-Hansens bidrag om socialrättsliga styrningsmedel. Han betonar att den rättsliga styrningen tenderar att ersättas med finansiella styrningsmedel. Tendensen torde göra sig gällande i samtliga nordiska länder.

Hanne Petersen behandlar problem som uppstår som en följd av att fackföreningsrörelsen har bundit sig vid det traditionella lönearbetets villkor och förutsättningar. Enligt Petersen får facket det därför svårt att driva kvinnointressen samtidigt som detta försvagar fackets egen ställning i takt med att det traditionella lönearbetet är på tillbakagång.

Den nordiska välfärdsstaten har ofta kritiserats för att den inte erbjuder enskilda medborgare tillräckliga rättsskyddsgarantier. Elsa Sjöholm avfyrar en bredsida mot det svenska rättsväsendet och Håkan Hydén redogör för ett rättsfall, som antyder att Sjöholms kritik inte är obefogad.

Timo Kyntäjä presenterar Anthony Giddens' försök att på teoretisk nivå komma till rätta med ett problem som präglar samhällsvetenskapligt tänkande: den samhälleliga verksamheten uppfattas som strukturellt determinerad samtidigt som man tillmäter subjektets intentionalitet betydelse. Kyntäjä refererar också hur den finska forskaren Sakari Hänninen på ett kanske mera lyckat sätt än Giddens angräper samma problem.

Finska redaktionskommittén har redigerat detta nummer.